

# Laodicea - Nọmbà Méjì

## *Iwo Púrótésítàntì nàà*

Jeff Pippenger

2023-08-27

Ó ẹ̀ ẹ̀ pàtàkì gidigidi, nínú lílóye ìhìnre tì a n tú ìdìdì rẹ̀ nínú iwé Ìfihàn, láti mọ̀ àwọn gbòngbò, idàgbàsókè àti itúmọ̀ pàtàkì Àtúnṣe Pírótésítàní. Àwọn ilà pàtàkì mọ̀ta nínú itàn Àtúnṣe nàà dojú kọ̀ Bibeli, àti ọ̀nà iṣe tó tọ́ tì a gbọ̀dọ̀ lò nínú ikẹ̀kọ̀ Bibeli, àti pẹ̀lú pé àwọn ojìṣe tì a yàn nípase itàn nàà jẹ̀ àmì ọ̀nà itàn nàà. Gẹ̀gẹ̀ bí ó ti máa n rí ní gbogbo igbà, Satani gbiyànjú láti fi Bibeli King James pamọ̀ pẹ̀lú ọ̀pọ̀ idàkọ̀rọ̀, ó sì wá láti fi ọ̀nà iṣe tó tọ́ fún lílóye Bibeli pamọ̀ pẹ̀lú ọ̀pọ̀ idàkọ̀rọ̀, ó sì tún wá láti fi àwọn ojìṣe tó tọ́ (àwọn àmì ọ̀nà) tì a gbé dide ní ọ̀nà itàn nàà pamọ̀.

“Sùgbọ̀n Sàtànì kò ẹ̀se aláìṣiṣe. Ní báyií ó gbiyànjú ohun tì ó ti máa n gbiyànjú nínú gbogbo iṣiṣe àtúnṣe yòókù—láti tan àwọn èniyàn je, kí ó sì pa wọn run nípa fifi èké kan rọ̀pọ̀ iṣe tòótọ̀ níwájú wọn. Gẹ̀gẹ̀ bí àwọn Kírísítì èké ti wà ní ọ̀rúndún kìn-ín-ní nínú ijo Kristeni, bẹ̀ ni àwọn wòlú èké sì dide ní ọ̀rúndún kẹ̀rindínlógún.” The Great Controversy, 186.

Nínú itàn àwọn Millerite láti ọ̀dún 1840 títí dé 1844, aṣo-àṣe Pírótésítàntì, (èyí tì ó jẹ̀ ọ̀kan nínú iwo méjì lóri ẹ̀ranko-ayé nàà tì í ẹ̀se Orílẹ̀-Èdè Amérikà), Adventismu Millerite di iwo Pírótésítàntì nàà. Ní àkókò kan nàà, àwọn ijo tì wọn ti sáájú jẹ́wọ̀ pé àwọn jẹ̀ Pírótésítàntì di Pírótésítàntì apẹ̀yìndà, tàbí gẹ̀gẹ̀ bí àwọn Millerite ẹ̀se dá wọn mọ̀, “àwọn omọ̀binrin Róòmù.” Nígbà tì àwọn Pírótésítàntì kọ̀ ìhìnre àngẹ̀lì kìn-ín-ní ní ọ̀dún 1843, wọn ṣubú, àwọn Millerite sì tẹ̀síwájú pẹ̀lú aṣo-àṣe Pírótésítàntì. Itàn Millerite jẹ̀ gíga àṣekára iṣe Ọ̀lọ̀run ní mímú “ijo Rẹ̀ nínú aginjù” dé ọ̀ye kíkún tì Ọ̀rọ̀ Ọ̀lọ̀run.

Ìṣípáyá idájọ̀ àyèwò mú àdánwò ọ̀fin Ọ̀lọ̀run wá, àti ní pàtàkì ojọ̀ isinmi. Láti kẹ̀de ifẹ̀rọ̀hìn àngẹ̀lì kẹ̀ta béèrè ijo kan tì yòò gbéga fún ọ̀fin Ọ̀lọ̀run, èyí tì a ti sin mọ̀lẹ̀ lábé àṣà àti iṣe ibilẹ̀ tì pòòpù ní àkókò Àwọn Ọ̀jọ̀ Ọ̀kùnkùn. Kristi mú àwọn Pírótésítàntì wá sí itàn ọ̀dún 1840 sí 1844, ó sì fi àdánwò Èlìjà hàn, ẹ̀ni tì William Miller jẹ̀ aṣeṣe rẹ̀; nígbà tì àwọn Pírótésítàntì kọ̀ ifẹ̀rọ̀hìn Miller, wọn pada sí Róòmù. Àdánwò ifẹ̀rọ̀hìn àngẹ̀lì kìn-ín-ní gẹ̀gẹ̀ bí Miller ti gbé e kalẹ̀ ni a fi Èlìjà ní Oke Karmeli sàpeṣe rẹ̀.

Nígbà nàà ni Èlìjà wá sọ̀dọ̀ gbogbo àwọn èniyàn, ó sì wí pé, “Yòò ti pé tó tì e ó fi máa siyèméjì láàárín èrò méjì? Bí Olúwa bá jẹ̀ Ọ̀lọ̀run, ẹ̀ máa tẹ̀lé e; sùgbọ̀n bí Báálì bá jẹ̀ bẹ̀, ẹ̀ máa tẹ̀lé e.” Sùgbọ̀n àwọn èniyàn kò dá a lóhùn ọ̀rọ̀ kan ṣoṣo. 1 Kings 18:21.

Ní ọ̀dún 1840, nígbà tì a fi iránṣe Èlìjà hàn wọn, tì Miller àti àngẹ̀lì àkókọ̀ sojú fún, àwọn Pírótésítàntì yan Baali!

Itúnṣe Ijo Alátẹnúmọ̀ Sọ̀ṣi jẹ̀ iṣiṣi àwọn ọ̀títọ̀ inú Bibeli tì ó bèrẹ̀ pẹ̀lú “irawọ̀ ọ̀wúrọ̀,” èyí tì a sẹ̀lérí pé a ó fi fún ní àkókò itàn tì ijo Tiatira dúró fún. Ìkọ̀lù tààrà sí Bibeli bèrẹ̀ ní ọ̀pọ̀ ọ̀rúndún sáájú èyí, a sì fi hàn kedere nínú The Great Controversy, ní pàtàkì pẹ̀lú itàn àwọn Waldensians. Ní ọ̀dún 1930, Benjamin Wilkerson ẹ̀se àtẹ̀jádé iwé nàà, Our Authorized Bible Vindicated. Iwé nàà ẹ̀se àkọ̀silẹ̀ ogun sí àwọn ọ̀rọ̀ ipilẹ̀ mímọ̀ tì a lò ní ikeyin láti tùmọ̀ Bibeli King James àti sí oríṣiríṣi

àwọn ọ̀rọ̀ èké Sàtànì tí àwọn Kátólíkì, Ìṣọ̀ Alátẹnùmọ̀ Sòòsì apẹ̀yìndà àti àwọn Adventist Laodicea tí ń gbéga fún tẹ̀lẹ̀, tí wọn sì sì ń gbéga fún títí di òní. Ogun náà bèrè pé sáájú itàn àwọn Waldensians, sùgbón wọn jẹ àmì-òná àti àpẹ̀rẹ̀ àwọn tí wọn fi ẹ̀mí wọn lélé láti jẹ́rì sí ijẹ́pàtàkì àwọn àkòsílẹ̀ ọ̀wọ̀ tó tọ̀, tí a tùmọ̀ ní ikeyin sínú Bíbélì King James 1611.

Ìşejádùmọ̀ Bíbélì King James ní ọ̀dún 1611 gba inú ilàna ìtumọ̀ tí ó ẹ̀ pátó gidigidi. Ilàna ìtumọ̀ àti itejáde Bíbélì ni a mú ẹ̀ nípasẹ̀ ìgbésẹ̀ méje ti işejádùmọ̀. Ó sì tún gba ọ̀dún méje láti mú un ẹ̀, àti ọ̀dún méje ti Bíbélì jẹ̀ egbèrún méjì ó lé ọ̀dún márùn-ún àti ogún ojọ̀. Ní tòótó, èyí náà gan-an ni iye ojọ̀ àsoṭelẹ̀ kan náà nínú èyí tí Jésù fi fidí májẹmú múlẹ̀ pẹ̀lú ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ ènìyàn gégé bí ìmúşe Dániélì orí keşàn-án. Ní àárín ọ̀şẹ̀ mímọ̀ náà ni a kàn Kristi mó àgbélébùú, àti pé dájúdájú Kristi tí a kàn mó àgbélébùú ni àárín Bíbélì. Àwọn ìgbésẹ̀ méje wònyí láti ẹ̀ Ọ̀rọ̀ mímọ̀ Ọ̀lọ̀run aláilábùkù náà ni wònyí.

- Àkókó: Ìtumọ̀ Ìbèrẹ̀ láti Ọ̀dọ̀ Àwọn Ènikòòkan: A pín àwọn atúmọ̀ọ̀rọ̀ tó fẹ̀rẹ̀ jẹ̀ àádọ̀ta sí ìgbimọ̀ mífà, tí ọ̀kòòkan wọn ní ojúşe lóri onírúúrú apá Bíbélì. Àwọn ẹ̀ni wònyí şişe lóri ìtumọ̀ láti inú àwọn èdè ipilẹ̀şẹ̀ (Héberù, Arámáíkì, àti Gíríkì) sí Geęsì.
- Èkeji: Àyẹ̀wò Ìgbimọ̀: Lẹ̀yìn tí ìgbimọ̀ kòòkan bá parí ìtumọ̀ wọn ti apá kan, àwọn omo ìgbimọ̀ náà fúnra wọn máa ń ẹ̀ àyẹ̀wò işe náà. Èyí jẹ̀ kí ifikún àpapọ̀ àti àtúnşẹ̀ àwọn àşişe lè wáyé.
- Èketa: Àyẹ̀wò Ìgbimọ̀ Gbogbogbò: Lẹ̀yìn náà ni wọn fi àwọn ìtumọ̀ ti ìgbimọ̀ kòòkan ẹ̀ síwájú egbé àwọn akòwé-imọ̀ tó tóbi jù, tí a ń pè ní Ìgbimọ̀ Gbogbogbò. Ìgbimọ̀ yíi ní àwọn aşojú láti ọ̀dọ̀ kòòkan nínú àwọn ìgbimọ̀ ìtumọ̀ mífà náà. Wọn ẹ̀ àyẹ̀wò gbogbo işe náà, ní fífí àwọn ìtumọ̀ oríşiríşì tí àwọn ìgbimọ̀ náà wéra, wọn sì mú wọn bá ara wọn mu.
- Ìkerin: Àtúnşẹ̀wò àti Àtúnşẹ̀ Àfikún: A tún rán èdà tí Ìgbimọ̀ Gbogbogbò ti ẹ̀ àtúnşẹ̀wò padà sí ọ̀dọ̀ àwọn ìgbimọ̀ kòòkan fún àtúnşẹ̀wò àti ìmúrasílẹ̀ síi. Ilàna àtúnlọ̀ yíi ràn lówọ̀ láti jẹ́rì pé ìtumọ̀ náà ní ibámu, ó sì péye.
- Èkẹ̀rún-ún: Àyẹ̀wò Ikeyin àti Ifowóşì: Nígbà tí àwọn ìgbimọ̀ kòòkan ti parí àtúnşẹ̀ wọn, a fi iwé àkòsílẹ̀ ikeyin náà ránşẹ̀ sí Ìgbimọ̀ Gbogbogbò fún àyẹ̀wò ikeyin àti ifowóşì.
- Èkẹ̀fà: Ifowóşì Ọ̀ba àti Itejáde: Lẹ̀yìn náà ni a gbé ìtumọ̀ tí a ti fowóşì kalẹ̀ fún Ọ̀ba James I kí ó lè fowóşì i.
- Èkeje: Nígbà tí ó ti fi ifowóşì ọ̀ba rẹ̀ sí i, a tẹ̀ ìtumọ̀ náà jáde ní ọ̀dún 1611 gégé bí King James Version (Authorized Version) ti Bíbélì.

Ọ̀rọ̀ Oluwa jẹ̀ ọ̀rọ̀ mímọ̀: bí fádákà tí a dán nínú ààrò ilẹ̀, tí a wẹ̀ mó ní ìgbà méje. Iwo yóò pa wọn mó, Oluwa, iwọ̀ yóò dáàbò bo wọn kúrò lówọ̀ iran yíi títí láé. Sáàmù 12:6, 7.

Nínú ogun Sàtànì sí Ọ̀rọ̀ Ọ̀lọ̀run, àti sí àwọn àmì-òná tí a şojú wọn nípasẹ̀ oríşiríşì àwọn iranşẹ̀ ní inú itàn tí ń şipayá náà, àti ti ọ̀ná işe tó tọ̀ tí a gbọ̀dọ̀ lò nínú pípín Ọ̀rọ̀ Rẹ̀ ní ọ̀tító, King James Bible ti ọ̀dún 1611 jẹ̀ àmì-òná kan tí a fi pàtàkì tọ̀ka sí nínú Sáàmù méjilá. Kò sí èyíkẹ̀yíi nínú oríşiríşì àwọn Bíbélì èké tí a ti ẹ̀ jáde láti inú àwọn àkòsílẹ̀ Kátólíkì tí a ti bàjẹ̀ tó bá mu àwọn ilàna Sáàmù méjilá ẹ̀. Ilàna iwènùmọ̀ tí ó gba ìgbésẹ̀ méje, àti àkókò ojọ̀ egbèrún méjì ó lé lógòrin, ni wọn fi hàn pé King James Bible ni “ọ̀rọ̀ mímọ̀” Ọ̀lọ̀run. Ọ̀lọ̀run ẹ̀ ilé́rì láti pa King James Bible mó gégé bí Ọ̀rọ̀ mímọ̀ Rẹ̀ títí láé, àti nítorí náà Ó tún ẹ̀ ilé́rì láti gbé ọ̀ná işe “historicism” tí àwọn alátúnşẹ̀

Pùròtèsítàntì, tí tí kan William Miller, lò ró.

Ní ọ̀rúndún kẹ̀rínlá, Ọ̀lọ̀run lo John Wycliffe, ẹnì tí a mò sí “ìràwọ̀ òwúrò tí Ìtúnṣe” nínú ìwé The Great Controversy, láti tùmọ̀ Bíbélì sí èdè kan tí àní èniyàn lasán pàápàá yòò lè lóye. Ọ̀un ni ọ̀jìṣé tí ó n̄ samisi àmì ọ̀nà ibèrè Ìtúnṣe Pùròtèsítàntì.

“Ìṣípò nílá tí Wycliffe bèrè sí í dá sílẹ̀, èyí tí yòò tú ẹ̀rì-ọ̀kàn àti ogbón ọ̀kàn sílẹ̀, tí yòò sì dá àwọn orílẹ̀-èdè tí a tí fi igbà pípé dì mò kẹ̀kẹ̀-ogun iṣẹgun tí Rome sílẹ̀, ní ipilẹ̀ rẹ̀ nínú Bíbélì. Níhìn-ín ni orisun odò ibùkún nàà wà, èyí tí, bí omi iyè, tí n̄ ṣàṅ kojá àwọn ọ̀rúndún láti ọ̀rúndún kẹ̀rínlá wá. Wycliffe gba Ìwé Mímọ̀ pẹ̀lú igbàgbọ̀ pípé gégé bí iṣípáyá tí a mí sí láti ọ̀dọ̀ Ọ̀lọ̀run tí ifẹ̀ Rẹ̀, gégé bí ọ̀fin tó pé fún igbàgbọ̀ àti iṣe. A tí kọ ọ̀ láti ka Sọ̀ṣì Rome sí àṣe àtọ̀runwá tí kì í ṣe aṣiṣe, àti láti gba àwọn ẹ̀kọ̀ àti àṣà tí a tí fi ibèrù-ọ̀kàn àibéèrè bọ̀wọ̀ fún fún ẹ̀gbèrún ọ̀dún; ṣùgbón ó yà kúrò nínú gbogbo wọ̀nyí láti fetí sí ọ̀rò mímọ̀ Ọ̀lọ̀run. Èyí ni àṣe tí ó rọ̀ àwọn èniyàn pé kí wọn jẹ́wọ̀. Dípò kí sọ̀ṣì máa sọ̀rò nípasẹ̀ pòòpù, ó kẹ́de pé ohùn Ọ̀lọ̀run tó n̄ sọ̀rò nípasẹ̀ Ọ̀rò Rẹ̀ nikan ni àṣe tòótọ̀ kan soṣo. Ó sì kóni pé kí í ṣe pé Bíbélì nikan ni iṣípáyá pípé tí ifẹ̀ Ọ̀lọ̀run, ṣùgbón pé Èmí Mímọ̀ nikan ni onítúmọ̀ rẹ̀, àti pé gbogbo èniyàn ní láti kọ̀ ojúṣe ara rẹ̀ fúnra rẹ̀ nípasẹ̀ ikẹ̀kọ̀ àwọn ẹ̀kọ̀ inú rẹ̀. Báyi ni ó ṣe yí ọ̀kàn àwọn èniyàn kúrò lódọ̀ pòòpù àti Sọ̀ṣì Rome sí ọ̀dọ̀ ọ̀rò Ọ̀lọ̀run.”

“Wycliffe jẹ́ ọ̀kàn nínú àwọn títóbi jùlọ̀ lára àwọn Alátúnṣe. Ní iwọn àgbáyé tí ogbón-inú, ní imọ̀lẹ̀ iròyìn ọ̀kàn, ní idúróṣinṣin láti pa ọ̀títọ̀ mò, àti ní igboyà láti gbèjà rẹ̀, diẹ̀ ni nínú àwọn tí wọn wá léyin rẹ̀ lè bá a dọ̀gba. Ìwà mímọ̀ igbésí ayé, akitiyan àirẹ̀wẹ̀si nínú ẹ̀kọ̀ àti nínú iṣe, ọ̀dodo tí kò bá ibàjẹ̀ je, àti ifẹ̀ àti iṣòtítọ̀ tó dàbí tí Kristi nínú iṣe ìránṣe rẹ̀, ni wọn ṣàfihàn ẹnì àkókó lára àwọn Alátúnṣe. Èyí sì rí bèẹ̀ láika ọ̀kùnkùn ogbón-inú àti ibàjẹ̀ iwà rere tí àkókó tí ó tí inú rẹ̀ jáde sí.”

“Iwa Wycliffe jẹ́ ẹ̀rì sí agbára Ìwé Mímọ̀ Mímọ̀ láti kóni àti láti yí iwà padà. Bibeli ni ó sọ̀ ọ̀ di ohun tí ó jẹ́. Ìsápá láti lóye àwọn ọ̀títọ̀ nílá tí ifihàn Ọ̀lọ̀run n̄ mú itura àti agbára wá sí gbogbo agbára inú èniyàn. Ó n̄ fa ọ̀kàn gbooro, ó n̄ mú imọ̀ràn lójú kedere, ó sì n̄ mú idájọ̀ dàgbà. Ikẹ̀kọ̀ Bibeli yòò gbé gbogbo irònú, imọ̀lára, àti ifẹ̀kúfẹ̀ ga bí kò tí sí ikẹ̀kọ̀ miiṣàran tí ó lè ṣe é. Ó n̄ fúnni ní idúróṣinṣin ète, sùúrù, igboyà, àti agbára láti fara da inira; ó n̄ sọ̀ iwà di mímọ̀, ó sì n̄ yà ọ̀kàn sí mímọ̀. Ikẹ̀kọ̀ Ìwé Mímọ̀ pẹ̀lú itara àti ibòwọ̀, tí ó n̄ mú ọ̀kàn akẹ̀kọ̀ bá ọ̀kàn aláilópín ní ifowọ̀kan tààrà, yòò tí fún ayé ní àwọn èniyàn tí ogbón inú wọn lágbara síi, tí ó sì n̄ ṣiṣe síi, pẹ̀lú àwọn ilànà tí ó ga jùlọ̀, ju ohun tí ẹ̀kọ̀ tí ó gbóná jùlọ̀ tí ogbón èdà èniyàn lè pèsè tí mú jáde rí. ‘Ìwolé ọ̀rò Rẹ̀,’ ni onísáàmù nàà wí, ‘ní í mú imọ̀lẹ̀ wá; ó n̄ fi ọ̀ye fún aláimọ̀kan.’ Sáàmù 119:130.” The Great Controversy, 93, 94.

Léyin ẹ̀rì tí ó ní í ṣe pẹ̀lú John Wycliffe nínú The Great Controversy, Sister White gbé àkọ̀jọ̀ àwọn olùtúnṣe olóótítọ̀ kalẹ̀ (àwọn àmì ọ̀nà), èyí tí ó yìó dé ikẹ̀yìn sí olùtúnṣe nàà, John Knox. Ó tọ̀ka sí ibéèrè pàtàkì kan tí Mary, Ọ̀babinrin Scotland, bèèrè lójú John Knox.

“John Knox tí yí kúrò nínú àṣà àti ijínlẹ̀ àdiitú tí ijọ̀, kí ó lè máa bó ara rẹ̀ lórùn pẹ̀lú ọ̀títọ̀ Ọ̀rò Ọ̀lọ̀run, àti ẹ̀kọ̀ Wishart tí mú ipinnu rẹ̀ dúró ṣinṣin láti kọ̀ idàpọ̀ Rome sílẹ̀, kí ó sì so ara rẹ̀ mò àwọn alátúnṣe tí a n̄ ṣe inúnibíni sí...”

“Nígbà tí wọn mú un wá ní ojúkojú pèlú ayaba Scotland, níwájú ẹni tí itara ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ aṣájú àwọn Protestanti ti rọ̀ sẹ̀yìn, John Knox jẹ́rìí fún ọ̀títọ̀ láiyí padà. Kò ẹ̀ fi ọ̀rọ̀ ifẹ̀ tàbí itanràn mú; kò sì fọ̀kàn tán níwájú ihalẹ̀mọ̀ni. Ayaba fi ẹ̀sùn ẹ̀kọ̀ ẹ̀ké kàn án. Ó ti kọ̀ àwọn ẹ̀niyàn láti gba ẹ̀sìn kan tí Ìjọba ti fòfin dè, gégé bí oun ti sọ, ó sì ti ẹ̀ ẹ̀sìse sí ẹ̀sẹ̀ Ọ̀lọrun tí ó pa àwọn ọ̀mọ̀ abẹ̀lé láṣẹ̀ láti gbọ̀ràn sí àwọn ọ̀mọ̀-aládé wọn. Knox dáhùn ní idúroṣinsin pé:—‘Gégé bí ẹ̀sìn tòótọ̀ kò ti gba ipilẹ̀ṣẹ̀ rẹ̀ tàbí ẹ̀sẹ̀ rẹ̀ lówọ̀ àwọn ọ̀mọ̀-aládé, bí kò ẹ̀ lówọ̀ Ọ̀lọrun ayérayé nikan, bẹ̀ẹ̀ ni a kò fi ojúṣe kàn àwọn ọ̀mọ̀ abẹ̀lé láti dá ẹ̀sìn wọn sílẹ̀ gégé bí ifẹ̀ inú àwọn ọ̀mọ̀-aládé wọn. Nítorí pé ọ̀pọ̀ ẹ̀gbà ni àwọn ọ̀mọ̀-aládé, ju gbogbo àwọn miiran lo, máa n jẹ̀ aláimòye jùlọ̀ nípa ẹ̀sìn tòótọ̀ ti Ọ̀lọrun. Bí gbogbo irú-ọ̀mọ̀ Abrahamu bá ti jẹ̀ ti ẹ̀sìn Farao, ẹni tí wọn ti jẹ̀ ọ̀mọ̀ abẹ̀lé rẹ̀ fún ẹ̀gbà pipé, mo bẹ̀ yín, iyáafin, ẹ̀sìn wo ni ì bá ti wà ní ayé? Àti bí gbogbo ẹ̀niyàn ní ojọ̀ àwọn aposteli bá ti jẹ̀ ti ẹ̀sìn àwọn ọ̀ba-ọ̀ba Romu, mo bẹ̀ yín, iyáafin, ẹ̀sìn wo ni ì bá ti wà bá yí lóri ilẹ̀ ayé? ... Nítorí nàà, iyáafin, ẹ̀ lè rí i pé a kò fi ojúṣe kàn àwọn ọ̀mọ̀ abẹ̀lé sí ẹ̀sìn àwọn ọ̀mọ̀-aládé wọn, bí ó tilẹ̀ jẹ̀ pé a pa wọn láṣẹ̀ láti fi ọ̀wọ̀ fún wọn.’”

Màrià wí pé, “Èyin tùmọ̀ Ìwé Mímọ̀ ní ọ̀nà kan, àwọn nàà sì [àwọn olùkòni ti Romu] tùmọ̀ ọ̀ ní ọ̀nà miiran; ta ni ẹ̀mi yòò gbà gbọ̀, ta ni yòò sì jẹ̀ onídàájọ̀?”

“È ọ̀ gbà Ọ̀lọrun gbọ̀, ẹni tí n sọ̀rọ̀ ní kedere nínú Ọ̀rọ̀ rẹ̀,’ ni olùtúnṣe nàà dáhùn; ‘àti pé ju bí Ọ̀rọ̀ nàà ti kọ̀ yín lo, ẹ̀ kò gbọ̀dọ̀ gba èyíkẹ̀yí nínú àwọn méjèjèjì gbọ̀. Ọ̀rọ̀ Ọ̀lọrun ẹ̀ kedere nínú ara rẹ̀, bí ó bá sì jẹ̀ pé ní ibikan kan òkùnkùn wà, Èmí Mímọ̀, ẹni tí kí i tako ara rẹ̀ rárá, máa n ṣàlàyé ohun kan nàà ní kedere jù lọ̀ ní àwọn ibòmíran, kí iyeméjì kankan má bàa lè kù, bí kò ẹ̀ fún àwọn tí wọn fi ifẹ̀ orí wọn dúró nínú àimọ̀.’ Irú àwọn ọ̀títọ̀ bẹ̀ẹ̀ ni olùtúnṣe aláibèrù nàà, pèlú ifi ẹ̀mí rẹ̀ sínú ewu, sọ̀ sí etí Ìjọba ọ̀ba. Pèlú ẹ̀gbọ̀yà aláifọ̀yà kan nàà ni ó fi dúró ṣinsin nínú ète rẹ̀, nípa àdúrà àti nípa jìjà ogun Olúwa, títi Scotland fi bọ̀ lówọ̀ popery.” *The Great Controversy*, 250, 251.

Ìbáṣepọ̀ tí ó wà láàárín aṣátúnṣe-ìsìn nàà àti ayaba nàà ẹ̀ ẹ̀fihàn ilà kẹ̀ta nínú itàn àtúnṣe-ìsìn, èyí tí ó n fi isapá Sátàni hàn láti ẹ̀ ẹ̀ké àfarawé Bíbẹ̀lì, àwọn aṣátúnṣe-ìsìn, àti ọ̀nà imúlò fún ikẹ̀kọ̀ Bíbẹ̀lì. Idáhùn Jònu sí Ayaba nàà ni pé ọ̀nà imúlò tí ó tọ̀ ni “historicism,” èyí tí a fi ilànrà rẹ̀ lélé lóri pé Èmí Mímọ̀ n ṣàlàyé ilà kan ti itàn àṣọ̀tẹ̀lẹ̀ pèlú ilà miiran ti itàn àṣọ̀tẹ̀lẹ̀.

A ti sí imólẹ̀ sílẹ̀ nínú òkùnkùn. Wycliffe àti àwọn alátúnṣe àkókó, títi dé gbogbo itàn àwọn Millerite, lo ọ̀nà kan ti ikẹ̀kọ̀ Bíbẹ̀lì tí a fi àmì “historicism” mò ọ̀. Itàn ọ̀nà Bíbẹ̀lì yí ti ikẹ̀kọ̀ Bíbẹ̀lì ni a sàbà máa n foju kojá, sùgbón ó ẹ̀ pàtàkì gidigidi kí a mò ọ̀, bí ẹ̀nikan bá fẹ̀ rí itumọ̀ pàtàkì àwọn ọ̀fin itumọ̀ àṣọ̀tẹ̀lẹ̀ tí Miller gba, àti lẹ̀yìn nàà *Future for America*, ní ọ̀títọ̀.

Ìjọ méjì pére ni Sister White dá mò gégé bí àwọn ẹ̀niyàn tí Ọ̀lọrun ti sọ̀ orúkọ wọn di mímọ̀. Ìyẹn ni Ísírẹ̀lì àtijọ̀ àti Ìjọ Seventh-day Adventist.

“Àwọn idí tí a fi n pè wá ní ẹ̀niyàn Ọ̀lọrun gbọ̀dọ̀ máa tún un sọ̀ léaléra.” *Diutarónómì* 4:1–13. *Manuscript Releases*, iwọn 8, 426.

“Ìjọ àwọn àpósítẹ̀lì,” ijo tí ó wà ní aginjù ní àkókò òkùnkùn ti pòòpù, a kò pe wọn rí ní àwọn ẹ̀niyàn tí a sọ̀ ní orúkọ Ọ̀lọrun, nítorí ọ̀rọ̀ nàà (tí itumọ̀ rẹ̀ jẹ̀ lílo orúkọ pe) n ṣàfihàn ijo kan tí a fi ojúṣe lé lóri láti jẹ̀ olùṣọ̀ àpamọ̀ ọ̀fin Ọ̀lọrun, àti pé pèlú Adventism, wọn tún yẹ̀ kí wọn jẹ̀ olùṣọ̀ àpamọ̀ àwọn ọ̀títọ̀ àṣọ̀tẹ̀lẹ̀ ti Ọ̀lọrun.

“Olorun ti pe ijo Re ni ojo yii, gegé bí Ó ti pe Ísírèlì àtíjò, láti dúró gegé bí imólè nínú ayé. Nípa abé gígé alágbára ti òtító, àwọn ihìn isẹ́ ángèlì kin-in-ní, kejì, àti kẹta, Ó ti yà wọn sọtò kúrò nínú àwọn ijo àti kúrò nínú ayé, kí Ó lè mú wọn wá sínú isúnmọ́ mímọ́ sí ara Rẹ. Ó ti fi wọn ẹ olùtòjú òfin Rẹ, ó sì ti fi àwọn òtító nílá ti àsotélẹ́ fún àkókò yii lé wọn lówó. Gegé bí a ti fi àwọn ọ̀rọ́ mímọ́ nàà lé Ísírèlì àtíjò lówó, bèè ni àwọn wònyí jẹ́ igbẹ̀kẹ̀lé mímọ́ láti sọ́ fún ayé. Àwọn ángèlì mètẹ̀tẹ̀ta ti Ifihàn 14 dúró fún àwọn èniyàn tí wọn gba imólè àwọn ihìn isẹ́ Olorun, tí wọn sì jáde gegé bí asojú Rẹ láti ké ikilò nàà kiri ní gbogbo gígùn àti fifẹ̀ ilẹ̀ ayé.” Testimonies, volume 5, 455.

William Miller sojú fún onṣẹ́ àyànfẹ́ láti sí àwọn òtító àsotélẹ́ Olorun sílẹ̀, àti nígbà tí àwọn òtító wònyen darí àwọn èniyàn kan sí ẹnu-ona tí a sí sí Ibi Mímọ́ Jùlọ ní oḍún 1844, Olorun sì tún sí òfin Olorun sílẹ̀. Wycliffe jẹ́ àmì-ona nínú sísí Bíbélì sílẹ̀ àti nínú mímu ibèrẹ̀ Àtúnṣe Pùròtèsítàntì wá, sùgbón ó tún jẹ́ àmì-ona isẹ́ Olorun láti fi “àwọn òtító nílá ti àsotélẹ́” múlẹ̀. John Wycliffe ni irawò òwúrò tí a dá mọ́ nínú itàn ijoba pápá fún oḍún egbèrún kan, ogórùn-ún méjì, àti ogóta. Isẹ́ rẹ̀ bèrẹ̀ ní ọ̀rúndún kerinlá, lẹyin nàà ní ọ̀rúndún kẹtadinlógún àmì-ona míràn ti ilà àsotélẹ́ yẹn ni sísẹ́ Bíbélì King James jáde ní oḍún 1611. Lóri ilà yẹn ni a fi dé, ní iparí, sí àmì-ona àwọn òfin Miller fún itumọ́ àsotélẹ́. Miller jẹ́ àmì-ona nínú ilà òtító yẹn, bèè sì ni àwọn òfin rẹ̀. Àwọn òfin rẹ̀ n jẹ́rì sí àmì-ona kan ní ọ̀pin Adventism tí itẹ́jádẹ̀ Prophetic Keys sojú fún.

Bí a kò bá lóye pé àwọn òfin Miller jẹ́ àmì-ona kan nínú ilà itàn àsotélẹ́ tí n sojú isẹ́ láti pa àwọn ọ̀rọ́ Bíbélì àkókò àti tòótó mọ́, pẹ̀lú isẹ́ isípáyá ọ̀ye tòótó ti Bíbélì, èyí tí ó bèèrẹ̀ pé kí a darí àwọn alátúnṣe láti lóye kí wọn sì lo ọ̀nà mímọ́ ti ikẹ̀kọ́ tí a n pè ní “historicism,” a kò ní imọ́ tí ó ẹ̀ pàtàkì láti mọ́ àwọn òtító àsotélẹ́ tí ó ní í ẹ̀ pẹ̀lú isẹ́ fifihàn àti pípa imólè ángèlì kẹta mọ́ ní ọ̀pin Adventism. Nítorí idí yii, ó ẹ̀ pàtàkì láti ẹ̀ ayẹ̀wò kékeré kan nípa ilà itàn nàà.

Itumọ́ tòótó kan soṣo ti ọ̀rọ́ nàà “Pùròtèsítàntì” ni láti sàtakò sí Róòmù. Bí ijo kan bá dáwọ́ sísẹ́ àtakò sí Róòmù dúró, kò sì í ẹ̀ Pùròtèsítàntì mọ́, nígbà nàà yóò sì di ọ̀mọ̀binrin Róòmù, gegé bí ó ti rí pẹ̀lú àwọn Pùròtèsítàntì tí wọn kọ́ iránṣe ángèlì àkókò nàà. Ọ̀ye àkókò tí ó di “àsiá-ọ̀rọ́” àwọn Pùròtèsítàntì tí wọn jáde kúrò nínú ijo Kátólíikì ni pé “Bíbélì àti Bíbélì nikan.” Síbẹ̀, itàn jẹ́rì sí òtító pé ó ẹ̀ pàtàkì kí a pín Bíbélì nàà ní ọ̀nà tí ó tọ́.

Se ikẹ̀kọ́ kí o lè fi ara rẹ̀ hàn ní ẹ̀ni tí Olorun fowó sí, oṣisẹ́ tí kò nílò láti tìjú, ẹ̀ni tí n pín ọ̀rọ́ òtító ní òtító. Sùgbón yera fún àwọn ọ̀rọ́ àimọ́ àti asán: nítorí wọn yóò máa pò sí í ní iwà àisìn tó pò jù. 2 Timotiu 2:15, 16.

Ọ̀nà ikẹ̀kọ́ Bíbélì tí a mú àwọn Pùròtèsítàntì lò nínú isapá wọn láti pín ọ̀rọ́ òtító ní òdodo ni “historicism.” Ọ̀nà nàà jẹ́ afojúsùn pátó àti gidì fún Sátàni láti kọ̀lù, ó sì kọ̀lù ú nítóótó.

“A gbòdò mọ́ fún ara wa ohun tí ó jẹ́ Kristẹ̀ni gidì, ohun tí òtító jẹ́, ohun tí igbàgbọ́ tí a ti gbà jẹ́, ohun tí àwọn òfin Bíbélì jẹ́—àwọn òfin tí a fi fún wa láti ọ̀dò àṣẹ́ tí ó ga jùlọ.” The 1888 Materials, 403.

Ìbàjẹ́ tàbí itúpale ọ̀nà imúlò Bíbélì tí àwọn Atúntò Ijo lò tí tí dé, tí ó sì kàn mọ́ William Miller pẹ̀lú, ni a tọka sí ní pátó pé ó bèrẹ̀ ní ọ̀rúndún kẹ̀èdògún pẹ̀lú ọ̀mọ̀wé Jesuit kan tí a n pè ní Francisco Ribera (1537–1591), ẹ̀ni tí a ka sí ẹ̀ni tí ó mú itumọ́ iwòyíwájú gbajúmọ́. Ó kọ́ àlàyé kan lóri iwé Ifihàn tí ó gbékalẹ́ itumọ́ iwòyíwájú fún àwọn àsotélẹ́ nàà, ní fifi wọn jìnnà sí àyíkà itàn wọn.

Ribera dá ọ̀nà ìmúlò yíi sílẹ̀ pẹ̀lú ètè láti tako ọ̀títọ́ tí ọ̀nà ìtumò ìtàn-ìṣẹ̀lẹ̀ máa n mú jáde ní gbogbo igbà. Ọ̀títọ́ náà ni pé pópòpù ti Róòmù ni aṣòdì sí Kristi nínú àṣọ̀tẹ̀lẹ̀ Bíbẹ̀lì.

Ní ọ̀rúndún kẹ̀tadínlógún àti kẹ̀tadínlógún, a lè fi ẹ̀rí hàn pé Pùròtẹ̀sítánti mọ̀ pé ọ̀nà ilàna èké ti Ribera jẹ́ ti Sátáni, kò sì ní idásílẹ̀ tòótọ́. Àwọn Pùròtẹ̀sítánti nínú ìtàn náà kọ̀ àwọn ìwé àti ìwé kéékèkẹ́ tí n tako “ọ̀rọ̀ àìmọ̀ àti àṣọ̀rọ̀ asán” ti akẹ̀kọ̀ọ́ Jẹ́súfìti náà. Şùgbọ̀n ní ọ̀dún 1909, ẹ̀şin Tíròjàni náà, ìyẹn Scofield Reference Bible, ni a tẹ̀ jáde, àwọn ìtọ́kasí tí a sì fi sínú àwọn àlàyẹ̀ ẹ̀şẹ̀ isàlẹ̀ Bíbẹ̀lì náà dá lóri ẹ̀kọ́ Ribera àti ti Jẹ́súfìti miiṛàn tí orúkọ̀ rẹ̀ n jẹ́ Manuel Lacunza (1731–1801). Lacunza kọ̀ lábẹ̀ orúkọ̀ àmì Juan Josafat Ben-Ezra, ó sì tẹ̀ ìwé kan jáde tí àkọ̀lẹ̀ rẹ̀ jẹ́ The Coming of the Messiah in Glory and Majesty. Gẹ̀gẹ̀ bí Ribera şaájú rẹ̀, ìwé náà jẹ́ ikọ̀lù tààrà sí ìmúşẹ̀ àwọn àṣọ̀tẹ̀lẹ̀ inú ìwé Ìfihàn.

Satani mọ̀ ifiranşẹ̀ tí ó nílò láti fi idàrúdàpọ̀ bo ni ikilọ̀ ikẹ̀yìn tí n bọ̀ láti inú ìwé Ìfihàn. Nípa fifi àwọn ọ̀rọ̀ àìmọ̀ àti asán ti àwọn àlùfàà Jesuit méjèjẹ̀jì sínú àwọn àkíyèsí inú Scofield Reference Bible, Satani lè mú kí àwọn Píròtẹ̀sítánti apẹ̀yindà gba àwọn ọ̀nà ìtumò Jesuit wọ̀lẹ̀, nípa bẹ̀ẹ̀ sì ni ó fọ̀ wọn lójú kúrò ní ọ̀títọ́. Satani şàşeparí ẹ̀yí nípa şíşẹ̀ àgbékalẹ̀ ọ̀pọ̀ àwòkọ̀şẹ̀ àṣọ̀tẹ̀lẹ̀ Kátólíkì kalẹ̀, ẹ̀yí tí ó mú agbára láti mọ̀ ẹnì tí aṣòdì sí Kristi nínú àṣọ̀tẹ̀lẹ̀ Bíbẹ̀lì jẹ́ kedere kúrò. Kì í şe ẹ̀tàn tí ó şòrò fún Satani, nítorí àwọn Píròtẹ̀sítánti ti ti pada sí ijo Róòmù tẹ̀lẹ̀ pẹ̀lú ikọ̀şílẹ̀ wọn sí ifiranşẹ̀ Miller ní ọ̀dún 1843.

A ti tẹ̀ ọ̀pọ̀ ìwé àti àpilẹ̀kọ̀ jáde ní àwọn ọ̀dún tí ó ti kojá, tí n şàkọ̀şílẹ̀ ikọ̀lù Sátáni sí i Bíbẹ̀lì, ikọ̀lù tí ó bẹ̀rẹ̀ ní àwọn ọ̀rúndún àkọ̀kọ̀ lẹ̀yìn tí a kàn Kristi mọ̀ àgbélebùú. Ikọ̀lù náà dé ipò kan níbi tí a ti mú àwọn àfowọ̀kọ̀ èké wá kalẹ̀ láti dá àwọn Bíbẹ̀lì èké sílẹ̀. Sátáni tún kọ̀lu àwọn Alátúnşẹ̀ tí a gbé dide láti gbé ọ̀rọ̀ Ọ̀lórùn ró nígbà tí wọn wà láàyẹ̀ àti lẹ̀yìn ikú àwọn Alátúnşẹ̀ wọ̀nyẹn pẹ̀lú.

Ẹ̀ kan rò bí àwọn ọ̀pítàn àti àwọn onímọ̀-ẹ̀şin Ìjọ Seventh-day Adventist ti ọ̀de-òní şe n bá kókó ọ̀ràn William Miller lò. Ó dà bí ẹnì pé wọn gbé egungun rẹ̀ jáde, wọn sì ju wọn sínú Odò Mississippi.

“William Miller n dá ìjọba Satani rú, ọ̀tá-àgbà náà sì n wá kí í şe láti tako ipa ihinrere náà nikan, bí kò şe láti pa aşojú náà run pẹ̀lú. Bí Bàbá Miller şe n mú ọ̀títọ́ Ìwé Mímọ̀ wá sí ọ̀kàn àwọn olùgbọ̀ rẹ̀ ní ọ̀nà tí ó şeé lò ní igbésí-ayé, ibínú àwọn tí n jẹ́wọ̀ ara wọn ní Kristeni dà sí i, gẹ̀gẹ̀ bí ibínú àwọn Jùú ti ru sí Kristi àti àwọn àpọ̀sítẹ̀lì rẹ̀. Àwọn omọ ẹ̀gbé Ìjọ ru àwọn èniyàn àìníwúlò sókè, àti ní ọ̀pọ̀ igbà àwọn ọ̀tá gbimọ̀ láti gba ẹ̀mí rẹ̀ bí ó ti máa kúrò ní ibi ipadé. Şùgbọ̀n àwọn àngẹ̀lì mímọ̀ wà láàárín ogun èniyàn náà, ọ̀kàn nínú wọn sì, ní ìrísí èniyàn, di apa ìránşẹ̀ Olúwa yíi mú, ó sì mú un jáde ní àlàáfíà kúrò lẹ̀wọ̀ ogun èniyàn tí ibínú mú. Işẹ̀ rẹ̀ kò tíi parí, Satani àti àwọn aşojú rẹ̀ sì rẹ̀wẹ̀şì nínú ètè wọn.” Spirit of Prophecy, idi 4, 219.

Ẹ̀ wo bí àwọn ẹ̀ka Adventism méjèjẹ̀jì kan náà (àwọn onímọ̀-ẹ̀şin àti àwọn ọ̀pítàn) ti fojú kéré sí, tí wọn sì ti bọ̀ ó mọ̀lẹ̀, itẹ̀wọ̀gbà àwọn ọ̀fin Miller, ẹ̀yí tí Sister White sọ̀ fún wa pé gbogbo àwọn tí ó bá n kéde àwọn ihinrere àwọn àngẹ̀lì mẹ̀ta ní tòótọ́ ni yóò lò.

“Àwọn tí wọn n kọ̀pa nínú kéde ìránşẹ̀ àngẹ̀lì kẹ̀ta náà n wá inú Ìwé Mímọ̀ gẹ̀gẹ̀ bí ètò kan náà tí Bàbá Miller gbà. Nínú ìwé kékeré tí àkọ̀lẹ̀ rẹ̀ jẹ́ Views of the Prophecies and Prophetic Chronology, Bàbá Miller fi àwọn ọ̀fin wọ̀nyí hàn fún ikẹ̀kọ̀ọ́ àti ìtumò Bíbẹ̀lì, àwọn ọ̀fin tí ó rọ̀rùn şùgbọ̀n tí ó ní imọ̀, tí ó sì şe pàtàkì gan-an:—

“[Àwọn òfin kìn-ín-ní tí tí dé márùn-ún ni a fà yọ.]”

“Èyí tí ó wà lókè jẹ́ apá kan nínú àwọn òfin wònyí; àti nínú ikẹkọ̀ wa nípa Bíbélì, gbogbo wa yóò ẹ̀ dára láti fiyè sí àwọn ilàna tí a gbé kalẹ̀.” Review and Herald, November 25, 1884.

Láìṣe àtúnnyèwò àwọn òrò mēta inú ilà itàn àsoṭelẹ̀ tí ó ní í ẹ̀ ẹ̀ pèlú idàgbàsókè àti imúlẹ̀ Ọ̀rọ̀ Ọ̀lọ̀run, kò ẹ̀ ẹ̀ láti rí itúmò pàtàkì ẹ̀rì nílá kan tí n gbé William Miller ró gégé bí aṣojú nàá tí a fi Élija ṣàpẹ̀rẹ̀ nínú ifihàn rẹ̀ tí iránṣẹ̀ nàá, àti gégé bí Mósè nínú ilé rí pé a óò jí Miller dide nínú àjínḍe àwọn olódodo, àti gégé bí Èlìṣà nínú imúratán rẹ̀ láti fi oko rẹ̀ sílẹ̀ kí ó sì sin iránṣẹ̀ Élija. Arábinrin White sọ pé gbogbo àwọn akíkanjú Bíbélì mētẹ̀tẹ̀ta wònyí ni wón n ṣàpẹ̀rẹ̀ William Miller, ẹ̀ni tí àwọn onímò ẹ̀sìn àti àwọn òpítàn Adventist òde-òní n bá ló bá yí bí ẹ̀ni pé ó kàn jẹ́ “omokunrin otòṣi kan láti inú oko” láti ọ̀rúndún kẹ̀tadínlógún.

William Tyndale jẹ́ ọ̀kan lára ọ̀pọ̀ àwọn alátúntò tí a gbé dide nínú ilà itàn àsoṭelẹ̀ yí. Bí mo bá lè sọ ó bá yí, “àlàyé iṣẹ̀-iránṣẹ̀” rẹ̀ sí àwọn aṣojú pòòpù tí ó bá ló ní ibáṣepọ̀ ni pé, “Èmi yóò mú kí omokunrin tí n wa ilẹ̀ pèlú itú mọ̀ Ìwé Mímọ̀ ju bí èyìn ẹ̀ mọ̀ ọ̀ lọ.” William Miller ni omokunrin oko nàá, ẹ̀ni tí ó n wa ilẹ̀ pèlú itú, tí ó sì mú àsoṭelẹ̀ Tyndale ẹ̀.

A ti sọ iṣàlàyé ibèrẹ̀ yí di ohun tí ó rọ̀rùn gan-an ní ti gbogbo itàn tí a lè mú wá gégé bí ẹ̀rì itilẹ̀yìn fún ohun tí a ti gbékalẹ̀ tí di isinsin yí. Ní bá yí, a ó wo diẹ̀ nínú àwọn àmì idánimò Alpha àti Omega kí a lè padà sí irònú nípa Miller gégé bí àmì ọ̀nà àti ojìṣẹ̀.

Ìwé Dániẹ̀lì ni ibèrẹ̀ iwé kan tí ó ní iwé méjì nínú. Ọ̀pin iwé nàá ni Ìwé Ifihàn. Bí ó tilẹ̀ jẹ́ pé wón jẹ́ iwé méjì ọ̀tọ̀tọ̀, papọ̀ wón dúró fún iwé kan ṣoṣo.

Ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ ọ̀dún sẹ̀yìn, mo ní ibáṣepọ̀ gbangba kan pèlú onímò-ìsìn ọ̀rọ̀ Ọ̀lọ̀run kan tí ó lókikí nínú Ẹ̀gbẹ̀ Seventh-day Adventist, ẹ̀ni tí ó n ṣiṣẹ̀ ní Ilé-iṣẹ̀ Ìwádií Bíbélì ti General Conference ti Ẫ̀jọ̀ Seventh-day Adventist. Onímò-ìsìn nàá n gbìyànjú láti tọ̀ imò mi nípa ẹ̀sẹ̀ mẹ̀fà ikeyin ti Danieli mọ̀kánlá, àti pèlú imò mi nípa “irúbo ojoojúmọ̀” nínú iwé Danieli. Nínú ibáṣepọ̀ wa, tí ó gba àkókò diẹ̀, nítorí pé ó ní àpilẹ̀kọ̀ kan tí òun kọ, tí èmi sì dáhùn sí, tí òun sì tún fi idáhùn padà sí i, léyìn nàá, èmi pèlú tún sọ èrò mi padà, bèẹ̀ ni ó sì n ló lónà bèẹ̀. Nínú ibáṣepọ̀ nàá, ó sọ fún mi pé nínú igbimò tí ó tí n ṣiṣẹ̀ ní General Conference, wón ka a sí amòye lórí iwé Danieli, àti pé ẹ̀lẹ̀gbẹ̀ iṣẹ̀ rẹ̀ kan ni wón ka sí amòye pàtàkì lórí iwé Ẫ̀ṣipayá. Nínú àwọn ibáṣepọ̀ wa, kò fẹ́ bá àwọn kókó inú iwé Ẫ̀ṣipayá ló, bí kò ẹ̀ pé kí a tọ̀ka wón sí ọ̀dọ̀ ẹ̀lẹ̀gbẹ̀ rẹ̀. Ó fẹ́ pa Ẫ̀jíròrò nàá mọ̀ sínú iwé Danieli nikan.

Arábinrin White sọ ní kedere pé Dániẹ̀lì àti Ifihàn jẹ́ iwé kan ṣoṣo. Ní ipele yẹn, wón dúró fún Bíbélì, tí í ẹ̀ iwé kan ṣoṣo tí a kó ọ̀ láti inú iwé méjì, èyíni ní ti àtijọ̀ àti ti tuntun. Arábinrin White tún ṣàlàyé nípa Ẫ̀jọ̀ àwọn Júù, tí ó ka iwé àtijọ̀ nikan sí iwé kan nàá; ó sì tún sọ nípa àwọn tí wón kọ iwé àtijọ̀ sílẹ̀ nítorí pé iwé tuntun nikan ni wón lóye tàbí tí wón fẹ́ lóye. Ẫ̀rì imísì rẹ̀ ni pé bí ó bá gba tuntun nikan, iwọ̀ kọ̀ àtijọ̀ sílẹ̀, bèẹ̀ pèlú sí i ní ihà kejì. Kí onímò ẹ̀kọ̀ isin kan sọ pé òun jẹ́ amòye nípa Dániẹ̀lì, sùgbọ̀n kí í ẹ̀ nípa Ifihàn, jẹ́ àtúnṣọ̀ imòràn àwọn Júù ti gbigba Májẹ̀mú Láéláé nikan, a sì mọ̀ ibi tí iwòye kékeré yẹn ti mú àwọn Júù dé. Láti gba ẹ̀gbẹ̀ kan nínú ọ̀ràn nàá—gbigba ti àtijọ̀, kí a má gba ti tuntun, tàbí gbigba ti tuntun, sùgbọ̀n kí a má gba ti àtijọ̀—jẹ́ láti kọ̀ gbogbo ẹ̀rì nàá sílẹ̀.

“Olùgbàlà nàà béèrè lówó àwọn ọmọ-ẹyìn rẹ bọyá wọn lóye nńkan wọnyí. Wọn dáhùn pé, ‘Bẹẹ ni, Olúwa. Nígba nàà ni ó sì wí fún wọn pé, Nítorí nàà, gbogbo akòwé tí a ti kọ sí ìjọba Ọrun dábí ọkúnrin onílẹ kan, ẹni tí n mú ohun tuntun àti ohun àtijọ́ jáde láti inú ìṣúra rẹ.’ Nínú ọ̀wẹ yí, Jésù fi ojúṣe àwọn ẹni tí iṣe wọn jẹ láti fi ìmọ̀lẹ̀ tí wọn ti gbà láti ọ̀dọ̀ rẹ̀ fún ayé hàn níwájú àwọn ọmọ-ẹyìn rẹ. Májẹ̀mú Láéláé ni gbogbo Ìwé Mímọ́ tí ó wà nígbà nàà; sùgbón a kò kọ ọ́ fún àwọn ẹ̀niyàn ìgbà àtijọ́ nikan; ó jẹ́ fún gbogbo ìgbà àti fún gbogbo ẹ̀niyàn. Jésù fẹ́ kí àwọn olùkọ̀ ẹ̀kọ̀ rẹ̀ máa fara balẹ̀ wá inú Májẹ̀mú Láéláé fún ìmọ̀lẹ̀ nàà tí n fí idánimọ̀ rẹ̀ múlẹ̀ gégé bí Mèsáyà tí a ti sọ̀ tẹ̀lẹ̀ nínú àṣọ̀tẹ̀lẹ̀, tí ó sì n sí ìrísí iṣẹ̀-ìránṣẹ̀ rẹ̀ sí ayé payá. Májẹ̀mú Láéláé àti Májẹ̀mú Titun kò lè yà sọ̀tò, nítorí pé ẹ̀kọ̀ Kristi ni àwọn méjèjì. Ẹ̀kọ̀ àwọn Júú, tí wọn gba Májẹ̀mú Láéláé nikan, kì í ṣe sí ìgbàlà, nítorí wọn kọ̀ Olùgbàlà nàà sílẹ̀, ẹni tí iyè àti iṣẹ̀-ìránṣẹ̀ rẹ̀ jẹ́ ìmúṣe ọ̀fin àti àwọn àṣọ̀tẹ̀lẹ̀. Bákan nàà, ẹ̀kọ̀ àwọn tí wọn ju Májẹ̀mú Láéláé sílẹ̀, kì í ṣe sí ìgbàlà, nítorí pé ó kọ̀ ẹ̀yí tí í ṣe ẹ̀rì tààrà nípa Kristi sílẹ̀. Àwọn aláìgbàgbọ̀ bẹ̀rẹ̀ pẹ̀lú pípa Májẹ̀mú Láéláé kù sí ẹ̀yìn, kò sì gba ju ìgbésẹ̀ kan m̀i lọ̀ láti sẹ̀ idúróṣinṣin Májẹ̀mú Titun, bẹ̀ẹ̀ ni a sì kọ̀ àwọn méjèjì sílẹ̀.”

“Àwọn Jú ní agbára kékeré lóri ayé Kristeni láti fi hàn wọn ní pàtàkì àwọn àṣe nàà, pẹ̀lú ọ̀fin tó n dí ẹ̀niyàn mú ti Sábáàti, nítorí pé nígbà tí wọn bá n mú àwọn ìṣúra àtijọ́ ti ọ̀tító jáde, wọn máa n ta àwọn tuntun ségbẹ̀ nínú àwọn ẹ̀kọ̀ ti ara Jesu. Ní ọ̀wọ̀ keji ẹ̀wẹ̀, idi tó lágbára jùlọ̀ tí àwọn Kristeni fi kùna láti ní ipa lóri àwọn Jú kí wọn lè gba àwọn ẹ̀kọ̀ Kristi gégé bí èdè ogbón ọ̀run, ni pé, nígbà tí wọn bá n mú àwọn ìṣúra ọ̀rọ̀ rẹ̀ jáde, wọn fi ẹ̀gàn bá ọ̀rọ̀ ọ̀lọ̀rọ̀ ti Májẹ̀mú Láéláé, ẹ̀yí tí í ṣe àwọn ẹ̀kọ̀ ìṣàájú ti Ọ̀mọ̀ Ọ̀lọ̀run, nípasẹ̀ Mósè. Wọn kọ̀ ọ̀fin tí a kéde láti Sinai sílẹ̀, àti Sábáàti tí àṣe kerin, tí a fi lélé nínú ogbà Èdẹni. Sùgbón oníṣe ìránṣẹ̀ ìhinrere, ẹni tí ó bá tẹ̀lẹ̀ àwọn ẹ̀kọ̀ Kristi, yóò ní ìmọ̀ pípé nípa Májẹ̀mú Láéláé àti Májẹ̀mú Titun, kí ó lè fi wọn hàn fún àwọn ẹ̀niyàn nínú ìmọ̀lẹ̀ tóótọ̀ wọn gégé bí odindi kan tí a kò lè yà kúrò ní ara wọn—ọ̀kan n gbẹ̀kẹ̀ lẹ̀ ọ̀míràn, ó sì n tan ìmọ̀lẹ̀ sí i. Báyii ni, gégé bí Jesu ti kọ̀ àwọn ọmọ-ẹyìn rẹ̀, wọn yóò mú ‘àwọn ohun tuntun àti àwọn ohun àtijọ́’ jáde láti inú ìṣúra wọn.” Spirit of Prophecy, volume 2, 255.

Ìmòrán tí ó ṣàájú ní ìṣàfilólẹ̀ m̀iiran fún àwọn Adventist Laodicea. Láti jéwọ̀ pé ẹ̀niyàn gbàgbọ̀ nínú Bíbẹ̀lì ní ìkúnrẹ̀rẹ̀ rẹ̀, mejeeji Májẹ̀mú Láéláé àti Májẹ̀mú Tuntun, sùgbón kí ó kọ̀ Ẹ̀mí Àṣọ̀tẹ̀lẹ̀, ẹ̀yí nàà gan-an ni ihò kan nàà ti gbigba ẹ̀rì kan ṣoṣo. A nílò ẹ̀lẹ̀rìí méjì láti fi mú ọ̀tító dúró, nítorí nàà kò ṣeé ṣe láti fi ẹ̀lẹ̀rìí kan ṣoṣo mú ọ̀tító dúró, àti bí ẹ̀nikẹ̀ni bá gbiyànjú láti ṣe bẹ̀, wọn n kọ̀ àwọn ẹ̀lẹ̀rìí méjèjì, wọn sì n gbé ìgbàgbọ̀ wọn lẹ̀ ohun tí a n pè ní “àwọn ọ̀tító ìdajì.”

Nísinsinyí, èmi yóò tún ibéèrè kan ṣe tí ó wà nínú ọ̀kan lára àwọn àpilẹ̀kọ̀ àkókó tí ó ti n jáde láti oṣù Keje, ọ̀dún 2023. Ibéèrè nàà ni pé, “Ìmọ̀lẹ̀ tuntun wo ni ó ti jáde láti inú Adventism láti ọ̀dún 1863 wá?” Ìdáhùn nàà rọ̀rùn lásán ni pé, “Kò sí.”

“Àwọn ìwé Dániẹ̀lì àti Ìfihàn jẹ́ ọ̀kan. Ọ̀kan jẹ́ àṣọ̀tẹ̀lẹ̀, ẹ̀kejì sì jẹ́ ìfihàn; ọ̀kan jẹ́ ìwé tí a fi èdidi dì, ẹ̀kejì sì jẹ́ ìwé tí a sí. Jòhànù gbọ̀ àwọn ohun ìjinlẹ̀ tí àwọn àrà sọ̀, sùgbón a paṣẹ̀ fún un pé kí ó má kọ̀ wọn sílẹ̀.” Seventh-day Adventist Bible Commentary, volume 7, 971.

Nítorí nàà, Alfa àti Omega fi hàn pé Dániẹ̀lì ni àkókó, Ìfihàn sì ni ikeyin. Dániẹ̀lì dúró fún ibèrẹ̀ Adventism, Ìfihàn sì dúró fún ọ̀pin Adventism.

“Ìfihàn jẹ̀ iwé tí a fi èdìdì dì, sùgbón ó tún jẹ̀ iwé tí a ti sí. Ó ẹ̀ ẹ̀ àkòsílẹ̀ àwọn ìṣẹ̀lẹ̀ àgbàyanu tí yóò ẹ̀lẹ̀ ní àwọn ojó ìkẹ̀yìn nínú itàn ayé yí. Àwọn ẹ̀kọ̀ inú iwé yí dájú, kí í ẹ̀ ohun àdìtú tabí ohun tí a kò lè lóye. Nínú rẹ̀ ni a tún gbé ilà àṣòtẹ̀lẹ̀ kan náà sókè gégé bí ó ti wà nínú Dániẹ̀lì. Díẹ̀ lára àwọn àṣòtẹ̀lẹ̀ ni Olorun tún sọ, nípa bẹ̀ ọ̀ fi hàn pé a gbòdò fi ijẹ̀pàtàkì fún wọn. Olúwa kí í tún àwọn nńkan tí kò ní itúmọ̀ nńlá sọ.” Manuscript Releases, volume 9, 8.

Ní ibèrẹ̀ Adventismu, nínú gan-an àwọn ẹ̀ṣẹ̀ tí ó jẹ̀ ọ̀pá àárín Adventismu, àwọn ẹ̀ṣẹ̀ tí a tú sílẹ̀ ní oḍún 1798; Jesu fi ara Rẹ̀ hàn gégé bí “Palmoni,” Alákànsí Ìyanu. Ní ọ̀pin Adventismu, Jesu fi ara Rẹ̀ hàn gégé bí “Alfa àti Omega,” amòye èdè ìyanu—Ọ̀rò Olorun. Nítorí èyí, ibèrẹ̀ Adventismu àti iránsẹ̀ àngẹ̀lì àkókò ni a “so mó àkókò.” Ní ọ̀pin Adventismu, iránsẹ̀ àngẹ̀lì kẹ̀ta yóò jẹ̀ fifi lé Ọ̀rò Rẹ̀ lóri.

Ìbèrẹ̀ àti ọ̀pin Adventismu n ẹ̀lẹ̀ lákòókò itàn ijọba kẹ̀fà nínú àṣòtẹ̀lẹ̀ Bíbẹ̀lì; nítorí náà, wón n ẹ̀lẹ̀ nígbà ibèrẹ̀ àti ọ̀pin Orílẹ̀-Èdè Amẹ̀ríkà. Itàn àṣòtẹ̀lẹ̀ ti Orílẹ̀-Èdè Amẹ̀ríkà ni itàn àwọn iwo méjì ti Republican àti Protestantismu. Ní iparí itàn náà, àwọn iwo méjì wónyí yóò ti yí padà láti ọ̀dò àguntàn sí dragoni. Republican yóò yí padà sí tiwántiwa, Protestantismu yóò sì yí padà sí Protestantismu apẹ̀yindà. Nígbà tí ife àkókò idánwò fún Orílẹ̀-Èdè Amẹ̀ríkà bá bẹ̀rẹ̀ sí í sún mó ọ̀pin rẹ̀, gégé bí ó ti n ẹ̀lẹ̀ ní báyi gan-an, àwọn iwo méjì ti Republican apẹ̀yindà àti Protestantismu apẹ̀yindà yóò dá àwòrán kan fún ẹ̀ranko náà sílẹ̀, bẹ̀ ni wón yóò darapọ̀ ijọ àti ipínlẹ̀ pọ̀ sí iwo kan tí n sọ̀rọ̀ bí dragoni. Sùgbón a kí yóò fi Olorun sílẹ̀ láini ẹ̀lẹ̀rìí, nítorí pé nínú ilànà mímu iparí bá Orílẹ̀-Èdè Amẹ̀ríkà, Ọ̀un yóò gbé iwo tòótọ̀ ti Protestantismu dide láti tako mejeeji àwòrán ẹ̀ranko náà ní Orílẹ̀-Èdè Amẹ̀ríkà, àti léyìn náà àwòrán ẹ̀ranko náà tí ó dojú kọ̀ gbogbo ayé. Ìgbékalẹ̀ iwo Protestantismu ní ọ̀pin Orílẹ̀-Èdè Amẹ̀ríkà yóò ẹ̀ ní inú ètò itàn kan náà gégé bí a ti gbé iwo Protestantismu dide ní ibèrẹ̀ Orílẹ̀-Èdè Amẹ̀ríkà. Àwọn èniyàn májẹ̀mú àtijọ̀ kan ni a oò kojá lo, àwọn èniyàn tuntun kan yóò sì di àwọn èniyàn májẹ̀mú tuntun. Kò sí ohun tuntun lábẹ̀ oòrùn.

Nígbà tí a bá lo àwọn àṣòtẹ̀lẹ̀ àkókò gégé bí a ti lóye wón tí a sì gbé wón kalẹ̀ nínú itàn àwọn Millerite láti ẹ̀yẹ̀wò Alfa àti Omega, a rí í pé ọ̀kan náà ni wón jẹ̀. Gbogbo àṣòtẹ̀lẹ̀ àkókò máa n bẹ̀rẹ̀ pẹ̀lú itàn kan nígbà tí a bá kẹ̀de àṣòtẹ̀lẹ̀ náà, itàn náà sì máa n jẹ̀ àpẹ̀rẹ̀ itàn náà nígbà tí àṣòtẹ̀lẹ̀ náà bá ẹ̀.

Itàn àṣòtẹ̀lẹ̀ oḍún ẹ̀gbàá mètálélọ̀rùn méjì bẹ̀rẹ̀ pẹ̀lú àṣẹ̀ kẹ̀ta ní oḍún 457 ẹ̀ájú ibi Kristi, ó sì parí ní ihin ẹ̀ṣẹ̀ angẹ̀lì kẹ̀ta ní October 22, 1844. Ní àkókò tí ó ẹ̀ájú, sùgbón kí àṣẹ̀ kẹ̀ta tó dé, ẹ̀ṣẹ̀ kíkọ̀ tẹ̀npìlì náà àti Jerusalemu ni a ti ẹ̀ parí. Bákan náà, nínú itàn tí n ẹ̀ájú dídé angẹ̀lì kẹ̀ta, àwọn ọ̀tító ipilẹ̀ tẹ̀npìlì Millerite ni a ti fi idi rẹ̀ múlẹ̀.

Ní oḍún 1798, àṣòtẹ̀lẹ̀ oḍún ẹ̀gbẹ̀rùn méjì lónà ọ̀górùn-ún márùn-ún àti ogún tí ó bẹ̀rẹ̀ ní 723 Ẹ̀K pẹ̀lú itúkà àwọn ẹ̀yà mẹ̀wáà àríwá ni a mú ẹ̀. Àṣòtẹ̀lẹ̀ náà tọ̀ka sí àkókò méjì ti oḍún ẹ̀gbẹ̀rùn kan, ọ̀górùn-ún méjì àti ọ̀gọ̀ta, tí n fi itẹ̀mọ̀lẹ̀ tẹ̀npìlì gidì àti Jerusalemu gidì mọ̀lẹ̀ lábẹ̀ Romu keferi gidì hàn, èyí tí oḍún ẹ̀gbẹ̀rùn kan, ọ̀górùn-ún méjì àti ọ̀gọ̀ta miiran ti Romu pọ̀pọ̀ tẹ̀lẹ̀, níbi tí wón ti tẹ̀ ilú àti tẹ̀npìlì ẹ̀mí mọ̀lẹ̀. Àṣòtẹ̀lẹ̀ náà bẹ̀rẹ̀ pẹ̀lú iparun ijọba àríwá àti itúkà àwọn ará ijọba náà. Ní àárín àṣòtẹ̀lẹ̀ náà ní 538, ni a fi àmì sí ọ̀pin itẹ̀mọ̀lẹ̀ àwọn èniyàn Olorun lábẹ̀ Romu keferi, ijọba kẹ̀rin nínú àṣòtẹ̀lẹ̀ Bíbẹ̀lì, ó sì mú kí ijọ̀ Olorun tú ká sínú aginjù ti Àwọn Àkókò Ọ̀kùnkùn. Ọ̀pin

àsotélé àkòkò yẹn ní 1798 fi òpin ijòba karùn-ún nínú àsotélé Bíbéli hàn. Itúkà àwọn èyà mēwáà àrìwá, àti ti ijò Kristeni tí ó sá lọ sínú aginjù, dúró fún ikójopò àwọn eni tí a ti yàn láti di iwò Protestanti. Àwọn àmì onà ni a sàbà máa n sàfihàn wọn nípasè òdì keji, itúkà si lè dúró fún ikójopò, gégé bí Élijà ti dúró fún Jòhànù Onítèbomi. Nínú ifarahàn ijà àsotélé kan náà, Élijà kò kú, sùgbón Jòhànù Onítèbomi kú.

Ní ọdún 677 sáájú ibi Kristi, èyà gúúsù Júdà, (tí a tún mò sí ilẹ ológo nínú Ìwé Mímọ) ni a tú ká fún egbèrún méji, ogórùn-ún márùn-ún, àti ọdún ogún, tí ó parí ní October 22, 1844. Àsotélé náà n tóka sí itẹmólẹ àwọn èniyàn Ọlórùn, tí Dániẹli fi hàn gégé bí “omọ-ogun” nínú Dániẹli 8:13, 14.

Nígbà náà ni mo gbọ eni mímọ kan n sòrò, eni mímọ míràn si bi eni mímọ kan náà tí n sòrò pé, Yóò ti pé tó fún iran náà nípa ebo àtẹgùn ojoojúmọ, àti èsè iwóro tó mú isodahoro wá, láti fi ibi mímọ àti ogun náà jọ lé lóri kí a máa tẹ wọn mólẹ? Ó si wí fún mi pé, Títí yóò fi pé egbèrún méji àti ọdúnrunun ojọ; nígbà náà ni a ó wẹ ibi mímọ náà mọ. Danieli 8:13, 14.

Àsotélé ọdún egbèrún méji àti ọdúnrununun méta tí ó parí ní àkòkò kan náà pèlú àsotélé ọdún egbèrún méji àti ọdúnrununun márùn-ún tí ó bèrè ní 677 BC, ni ó n tóka sí títẹ mólẹ ibi mímọ gégé bí a ti sọ ó di mímọ nínú Dániẹli 8:13, 14. Àsotélé fifọ Juda ká ní 677 BC ni ikolù méta láti ọdọ Nebukadinesári sáájú, àsotélé náà si parí nígbà dídé iránti kẹta ní October 22, 1844.

Àwọn àsotélé ọdún egbèrún méji, ọdúnrununun márùn-ún, àti ogún méji náà, tí wọn parí lèsèsè ní ọdún 1798 àti 1844, tóka sí ọdún mērindínlógórin tí a fi kọ ipilẹ tẹnpili àwọn Millerite. Mósè lo ojọ mērindínlógórin ní gbígba itonisonà lóri bí a se máa kọ tẹnpili náà; atúnse tẹnpili Heròdu ní àkòkò Kristi gba ọdún mērindínlógórin, èyí tí ó parí ní ọdún iribomi Kristi. Láti ibi iribomi náà ni Ó ti lọ sí aginjù fún ojọ ogójì, nígbà tí Ó si padà, Ó wẹ tẹnpili mọ ní igbà àkòkò, àwọn Júù oníríri si fẹ mọ nípa àşẹ wo ni Ó fi se irú nńkan bẹẹ.

Àjọ Ìrẹkojá àwọn Júù si súnmo etilé, Jesu si gòkè lọ sí Jerusalem. Ó si rí nínú tẹnpili àwọn tí n tà málùù, àti àguntàn, àti adàbà, àti àwọn apanipadà owó tí wọn jókòó sibẹ. Nígbà tí ó si se pàşán kan pèlú okùn kéékèéké, ó lé wọn gbogbo jade kúrò nínú tẹnpili, pèlú àguntàn àti málùù náà; ó si tú owó àwọn apanipadà náà ká, ó si dojú bolẹ àwọn tabili wọn. Ó si wí fún àwọn tí n tà adàbà pé, E mú nkan wònyí kúrò nihìn-in; e má se ilẹ Baba mi di ilẹ oja. Àwọn omọ-eyin rẹ si rántí pé a ti kọ ó pé, Itara ilé rẹ ti jẹ mí run. Nígbà náà ni àwọn Júù dáhùn, wọn si wí fún un pé, Àmì kín ni iwọ fi hàn wá, níwọn bí ó ti jẹ pé iwọ n se nńkan wònyí? Jesu dáhùn, ó si wí fún wọn pé, E wó tẹnpili yi lulẹ, ní ojọ méta emi yóò si tún un dide. Nígbà náà ni àwọn Júù wí pé, Ọdún mērindínlógójì ni a fi kọ tẹnpili yi, iwọ yóò si tún un dide ní ojọ méta bí? Sùgbón òun n sọ nípa tẹnpili ara rẹ. Nígbà náà, nígbà tí a jí i dide kúrò nínú òkú, àwọn omọ-eyin rẹ rántí pé ó ti sọ èyí fún wọn; wọn si gba Ìwé Mímọ gbọ, àti ọrọ tí Jesu ti sọ. Johanu 2:13–22.

Tẹnpili ti àwọn Millerite ni a kọ ní ọdún mērindínlógórin láti ọdún 1798 ní iparí àsotélé àkòkò ọdún egbèrún méji, ogórùn-ún márùn-ún, ogún, ó si parí ní ọdún mērindínlógórin lẹyin náà ní imúşẹ àsotélé keji ọdún egbèrún méji, ogórùn-ún márùn-ún, ogún ní ọdún 1844. Àwọn ọdún mērindínlógórin wònyí bèrè pèlú dídé àngẹli àkòkò, wọn si parí pèlú dídé àngẹli kẹta, nítorí Kristi sọ pé a oò gbé tẹnpili Rẹ dide ní ojọ méta. Bí o kò bá fẹ rí àwọn otítọ wònyí, ó jẹ nítorí isòro patàki méji yàtò sí àwọn isòro tí ó lè wà nínú ọkàn tí kò fẹ gbọ àti tí kò tii yi padà. Isòro àkòkò ni pé o kò

fẹ sún mọ Ọrọ àsoṭelẹ láti ojú-òná pé ìtàn máa n tún ara rẹ ẹ. Iwo kí í ẹ onítúmọ ìtàn-àsoṭelẹ. Ìṣòro kejì sí ni àìlera láti lo àwọn ọrọ àpeṣe tí a ti kọ sínú Ọrọ Ọlórún nípasẹ Ọrọ Ọlórún. Àwọn ìbèrẹ gbogbo àwọn àsoṭelẹ wònyí n tọka sí òpin, wón sì máa n tọka sí ohun púpọ ju àwọn ìtàn tí n tún ara wọn ẹ nikan lọ.

Bíbélì sọ pé àwa jẹ ténpìlì fún Èmí Mímọ, a sì dá ténpìlì ara náà pọ pẹlú krómósómù m̀r̀ndínlógb̀n. Àwọn onímọ sáyẹ̀nsì tí n ẹ̀wádíí àwọn krómósómù m̀r̀ndínlógb̀n wònyí sọ fún wa pé krómósómù akọ m̀t̀l̀lógún àti krómósómù abo m̀t̀l̀lógún ni a yí ká prótíni kan tí irísì rẹ dà bí àgbélébùù.

Nínú Dániẹ̀lì orí kejìlá, àwọn àsoṭelẹ àkókò m̀ta wà tí ó sọ pọ mọ ara wọn; àkókò n tọka sí pípinkiri agbára àwọn èniyàn mímọ, èyí tí ó ẹ̀fihàn “àkókò méje” ti Lefitiku m̀r̀ndínlógb̀n. Pípinkiri agbára àwọn èniyàn mímọ náà tí a mú ẹ lórí wón jẹ egbèrún méjì, ọgórún-ún márùn-ún, àti ogún ọdún, síbẹ nínú Dániẹ̀lì orí kejìlá ó kan tọka sí idaji ikeyin àkókò náà. Ó ẹ̀fihàn Dániẹ̀lì gégé bí ẹni tí kò lóye ohun tí a túmọ sí nínú ikéde náà.

Mo sì gbọ ọkúnrin tí a fi aṣọ ọgbò wọ, ẹni tí ó wà lórí omi odò náà, nígbà tí ó gbé ọwọ ọtún rẹ àti ọwọ ọ̀sì rẹ sókè sí ọrun, tí ó sì fi ẹni tí ó n bẹ láé àti láéláé búra pé, yóò jẹ fún àkókò kan, àti àwọn àkókò, àti ààbọ kan; àti nígbà tí yóò parí fifọ agbára àwọn èniyàn mímọ náà ká, gbogbo ǹkan wònyí yóò sì parí. Mo sì gbọ, ẹ̀gb̀n mi ọ yé e: nígbà náà ni mo wí pé, Olúwa mi, kí ni yóò jẹ ọpin ǹkan wònyí? Danieli 12:7, 8.

Dániẹ̀lì orí kejìlá n ẹ̀fihàn ihin tí a tú sílẹ ní àkókò ikeyin, èyí tí ó jẹ ọdún 1798. Nínú àyọkà náà, Dániẹ̀lì dúró fún William Miller, àmi àkókò tí àwọn ọlógb̀n nínú ìtàn náà. A kókò darí Miller sí àsoṭelẹ ọdún egbèrún méjì ó lé ọgórún-ún márùn-ún àti ogún ti Lefitiku m̀r̀ndínlógb̀n, àti nínú ẹ̀sẹ keje àti kejo ó dúró fún àwọn ọlógb̀n tí wón gbòdò mú ọ̀títọ náà bá ara rẹ mu pé itúkà ọdún egbèrún méjì ó lé ọgórún-ún márùn-ún àti ogún náà dájú pátápátá pé a fi í mọ sí itúkà tí Ọlórún tú àwọn èniyàn Rẹ ká.

“Ẹ̀gb̀n bí ẹ kò bá sí fetí sí mi fún gbogbo èyí, nígbà náà ni èmi yóò fi iyà jẹ yín ní ilọpo méje sí i nítorí ẹ̀sẹ yín. Èmi yóò sì fọ igbéraga agbára yín; èmi yóò sì sọ ọrun yín di bí irin, àti ilé ayé yín di bí idẹ.” Lefitiku 26:18, 19.

“Ìgbéraga” Ísírẹ̀lì àtijọ ni nígbà tí a jẹ kí wón kọ Ọlórún sílẹ gégé bí Ọba wọn, kí wón sì yan ọba èniyàn. Ìgbéraga wọn, èyí tí í ẹ̀ájú ẹ̀subú (Òwe 16:18), ni ifẹ wón láti dàbí gbogbo àwọn ijọba abòriṣà tí ó yí wón ká. Yíyọ ijọba àríwá kúrò kókó, lẹyin náà ijọba gúúsù, ni itúkà agbára náà (ọba) ni ọdún 723 S.K. àti 677 S.K. ní ọ̀tọ̀tọ̀.

Miller dúró fún àwọn ọlógb̀n tí wón lóye imúgbòrò imọ tí a tú sílẹ nínú àwọn ẹ̀sẹ ẹ̀ájú ti Dániẹ̀lì orí kejìlá, àti nínú ẹ̀sẹ keje àti ekejo, a ẹ̀fihàn án gégé bí ẹni tí kò lóye isopọ ọdún egbèrún kan, ọ̀dún m̀fà àti ọgọta pẹlú egbèrún méjì, ọgórún-ún márùn-ún àti ogún ọdún tí itúkà àwọn èniyàn Ọlórún. Dániẹ̀lì n ẹ̀jọ́ àwọn èniyàn Ọlórún ní ọpin Adventism, gégé bí Miller pẹlú ẹ̀ dúró ní ìbèrẹ Adventism. Ní ọpin Adventism, ìṣòro kan náà wà, nítorí bí Adventism ẹ̀ fi imọ Miller nípa “àkókò méje” sí apá kan, a fi ipa mú wón láti mọ ọdún egbèrún kan, ọ̀dún m̀fà àti ọgọta nikan gégé bí Àwọn Ọjọ Ọkúnkún. Àwọn ọlógb̀n ní ọpin ní ìṣòro tó jọra láti yanjú gégé bí Dániẹ̀lì àti Miller ẹ̀

ṣàpèrè. Kí ni ìdí tí a fi lo ọ̀rọ̀ ìtúmọ̀ Lefitiku m̀rindínlógbòn láti ṣàfihàn àkókò m̀eta àti ìdajì dípò àkókò méje?

Miller kò lè tún àìlera yìi dógba pátápátá, ṣùgbòn ní ọ̀dún 1856 ni “ìmòlẹ̀ àṣotélẹ̀ tuntun” ikeyin nàà ni a gbé kalẹ̀ nínú àtẹ́jádẹ̀ àwọn àpílẹ̀kọ̀ m̀fà tí a kò parí rí, tí wọn n fí hàn pé àwọn àkókò méje nàà dúró fún ọ̀dún m̀eta àtààbò ti Róòmù abòrìṣà tí n tẹ̀ Ísírẹ̀lì gidì Ọ̀lọ̀run m̀lẹ̀, lẹ́yìn èyí ni ọ̀dún m̀eta àtààbò ti Róòmù pòòpù tí n tẹ̀ Ísírẹ̀lì ti ẹ̀mí m̀lẹ̀. Ọ̀dún méje lẹ́yìn nàà ni Adventism fi pátápátá kọ̀ gbogbo ìmòlẹ̀ ti àwọn àkókò méje nàà sílẹ̀, ní fífí àìlera nàà sílẹ̀ gégé bí imúrasilẹ̀ fún àwọn ọ̀lógbòn ní àkókò ọ̀pin ní ọ̀dún 1989, nígbà tí, gégé bí a ti ṣàpèjúwe rẹ̀ nínú Dániẹ̀lì orí kọ̀kànlá, ẹ̀sẹ̀ ogóji, àwọn orílẹ̀-èdè tí ó dúró fún Soviet Union àtijọ̀ ni a gbá lo pátápátá láti ọ̀wọ̀ ipò pòòpù àti Orílẹ̀-Èdè Amẹ̀ríkà.

Ìmòlẹ̀ àkókò tí a fún Miller ni a kọ̀ ní ọ̀dún 1863, àti ìmòlẹ̀ ikeyin lóri kókó-ọ̀rọ̀ nàà ni Hiram Edson fi fúnni nínú àwọn àpílẹ̀kọ̀ m̀fà wònyen. A dá àwọn àpílẹ̀kọ̀ wònyen dúró, àti lẹ́yìn ọ̀dún méje (àkókò) agbára Ísírẹ̀lì ọ̀de-òní ni a yà sí apá kan kí ó lè fara wé àwọn ijọ̀ abòrìṣà tí a ti dá wọn mò dáadàa ní ọ̀dún diẹ̀ ṣáájú gégé bí àwọn omòbìnrin Bábílónì. Àwọn àkókò méje ti Lefitiku ogún-m̀fà gégé bí ẹ̀kọ̀ àṣotélẹ̀ di òkúta ikòsẹ̀, àti igbéraga Ísírẹ̀lì àtijọ̀ gégé bí a ti ṣàpèrè rẹ̀ nínú ifẹ̀ wọn láti ní Sáúlù jọba lóri wọn gégé bí ọ̀ba ni a tún ṣe. Jèsù ṣàfihàn ọ̀pin pèlú ibèrẹ̀.

Ìwé Dániẹ̀lì pèlú nàà tún tọ̀ka sí àṣotélẹ̀ ọ̀dún egbèrún kan àti ogòrùn-ún méjìdínlógòrin (1290), pèlú àṣotélẹ̀ ọ̀dún egbèrún kan àti ogòrùn-ún m̀eta-dín-lógòrin (1335), tí àwọn méjèjì bèrẹ̀ nígbà tí a mú “ìrúbo ojoojúmọ̀” kúrò ní ọ̀dún 508. Ìmú “ìrúbo ojoojúmọ̀” kúrò n ṣàpèrè iyókúró ifaradàkọ̀já Róòmù keferi sí ìdide agbára pòòpù ní ọ̀dún 538. Àkókò iyípadà ọ̀dún m̀etálélógbòn wà kí a tó fi agbára pòòpù jókòò lóri itẹ̀ ayé ní ọ̀dún 538; lẹ́yìn nàà, ọ̀dún egbèrún kan àti ogòrùn-ún méjìdínlógòta tó kù parí ní ọ̀dún 1798. Ọ̀dún m̀etálélógbòn iyípadà láti ijọba kan sí èkejì n tọ̀ka sí àwọn ọ̀dún ikeyin isàkóso pòòpù tí ó yorí sí fífí ijọba kẹ̀fà nínú àṣotélẹ̀ Bíbẹ̀lì jókòò lóri itẹ̀ ayé ní ọ̀dún 1798. Ibèrẹ̀ àṣotélẹ̀ ọ̀dún egbèrún kan àti ogòrùn-ún méjìdínlógòrin (1290) n tọ̀ka sí iyípadà láti ijọba kan nínú àṣotélẹ̀ Bíbẹ̀lì sí ijọba tí ó tẹ̀lẹ̀ e nínú àṣotélẹ̀ Bíbẹ̀lì, bèẹ̀ nàà ni ọ̀pin àṣotélẹ̀ nàà.

Àṣotélẹ̀ ọ̀dún egbèrún kan, ogòta m̀eta, àti m̀arùn-ún tí ó bèrẹ̀ nígbà iyókúró “ìrúbo ojoojúmọ̀” ní ọ̀dún 508, parí ní ọ̀dún 1843.

“Láti igbà tí a ó ti mú ẹ̀bọ̀ ojoojúmọ̀ kúrò, tí a sì gbé ohun ìrira tí n fa ìdahoro kalẹ̀, ojọ̀ egbèrún kan ó lé igba méjìdínlógòrùn-ún ni yòò wà. Alábùkún-fún ni ẹ̀ni tí ó dúró títí, tí ó sì dé ojọ̀ egbèrún kan ó lé igba m̀eta ó lé m̀eṣédógún.” Dániẹ̀lì 12:11, 12.

Àṣotélẹ̀ ọ̀dún egbèrún kan, ọ̀dúnrún m̀etálélógbòn parí ní ọ̀dún 1843, Danieli sì wí pé àwọn tí wọn “dúró tí” nígbà tí a oò mú àṣotélẹ̀ nàà ṣe yòò jẹ̀ alábùkún. Arábìnrin White sọ̀ ọ̀ báyi.

“Alábùkún ni fún àwọn ojú tí wọn rí àwọn ǹnkan tí a rí ní 1843 àti 1844.

“A ti fi ìránṣẹ̀ nàà hàn. Kò sì yẹ̀ kí ìdádúró kankan wà nínú tún ìránṣẹ̀ nàà sọ̀, nítorí àwọn àmì àkókò n ṣe; iṣẹ̀ iparí gbòdò ṣe. Iṣẹ̀ nílá kan yòò ṣe ní àkókò kùkúró. Ní ipèyà, a ó fi ìránṣẹ̀ kan hàn nípasẹ̀ àyànfẹ̀ Ọ̀lọ̀run tí yòò pò sí i di igbe rara. Nígbà nàà ni Dániẹ̀lì yòò dúró nínú ipò tirẹ̀, láti fi ẹ̀rì rẹ̀ hàn.” Manuscript Releases, volume 21, 437.

Nítorí nàà, ìbèrè àsoṭelẹ̀ ọdún egbèrún kan, ọ̀dúnrún mēta, àti mārùndínlógbòn, ń tọka sí iyípadà láti inú ẹ̀sin keferi sí ẹ̀sin pòòpù, bèẹ̀ sì ni ó tún ń tọka sí iyípadà láti inú Pùrótésítànti sí Pùrótésítànti Mílérìtì.

Àwọn Adventist wònyen tí wón kọ àwọn òtító ipilẹ̀ ti Adventism, wón kọ gbogbo àwọn àsoṭelẹ̀ àkókò tí àwọn Millerite gbé kalẹ̀, títi kan egbèrún méjilélọ̀dúnrún ọdún ti Danieli 8:14. Wón lè dájúdájú sẹ̀ òtító yìi, sùgbòn a lè fi ogbòn ijìnlẹ̀ hàn pé òtító yìi jẹ̀ òtító; sùgbòn kókó mi nísinsin yìi yàtò, nítorí nàà èmi yòò fi èyí sílẹ̀ fún isinsin yìi bí a ti ń gbiyànjú láti mú àpilẹ̀kọ yìi wá sí iparí.

Ìtúká ilẹ̀ “olórìshìrìshì” ti Júdá ní ọdún 677 S.K. sàpeṣe itẹ̀mọ̀lẹ̀ “ogun nàà” nínú Dániẹ̀lì 8:13, 14, ó sì ń tọka sí idásilẹ̀ ilẹ̀ olórìshìrìshì ọ̀de oní, Orílẹ̀-Èdè Amẹ̀ríkà. Egbèrún méjì àti ọ̀dúnrún ọdún tí a mẹnù kàn nínú àwọn ẹ̀sẹ̀ kan nàà bèrẹ̀ ní ọdún 457 S.K., ó sì sàpeṣe itẹ̀mọ̀lẹ̀ “ibi mímọ̀.”

Lẹ̀yìn nàà, mo gbó ẹni mímọ̀ kan ń sọ̀rò, ẹni mímọ̀ míràn sì wí fún ẹni mímọ̀ kan nàà tí ń sọ̀rò pé, Yòò pé tó mèlòò kan ní ti iran nípa ẹ̀bọ̀ àiyèsẹ̀ ojoojúmọ̀, àti irékojá idahoro, láti fi ibi mímọ̀ àti ogun nàà lẹ̀lẹ̀ kí a máa tẹ̀ wón mọ̀lẹ̀ ní abẹ̀ ẹ̀sẹ̀? Ó sì wí fún mi pé, Títí yòò fi jẹ̀ egbèrún méjì àti ọ̀dúnrún ojọ̀; lẹ̀yìn nàà ni a óò wẹ̀ ibi mímọ̀ nàà mọ̀. Danieli 8:13, 14.

677 sáájú Kristi àti 457 sáájú Kristi jẹ̀ ojọ̀-ọdún tí a so pọ̀ mọ̀ra nípasẹ̀ ibáṣepọ̀ àwọn èniyàn Olọrun àti ibi mímọ̀ Olọrun. Olọrun mú ogun nàà àti ibi mímọ̀ nàà padà wá sí iṣòkan lẹ̀ẹ̀kan nàà ní October 22, 1844. Ọdún igba-lé-lọgbòn tí ó wà láàárín 677 sáájú Kristi àti 457 sáájú Kristi jẹ̀ ààmì àkókò kan nígbà tí Olọrun fi ń gbé àmì ọ̀nà kalẹ̀ tí ó ń sàpeṣe imúlẹ̀ imọ̀lẹ̀ síi. Ní October 22, 1844 imọ̀lẹ̀ angeli kẹta dé, imọ̀lẹ̀ ibi mímọ̀ bèrẹ̀ sí í tòn, ogun kan sì wà níbẹ̀ láti kéde imọ̀lẹ̀ nàà.

Nínú ilà àsoṭelẹ̀ tí ó ń dá ijà mēta-ipele tí Sátàni àti Kristi kópa nínú rẹ̀ mọ̀, a ẹ̀ Bíbẹ̀lì King James tí ọdún 1611 jáde. Ní patò ọdún ẹ̀dẹ̀gbẹ̀ta méjilélógún lẹ̀yìn nàà, ní 1831, William Miller tẹ̀ iránṣẹ̀ rẹ̀ jáde fún igbà àkókò:

“Fún ọdún mēsàn-án ni William Miller ti dá a lójú pé ó yẹ̀ kí ó fi iṣẹ̀ iránṣẹ̀ rẹ̀ fún àwọn ijọ̀; sùgbòn ó dúró, ní irètí pé aláṣe kan tí a ti mọ̀ yòò kéde iròyìn ayọ̀ ti Olùgbàlà tí ń bọ̀ láipẹ̀. Nípa bí ó ti dúró bèẹ̀, ó kan fi òtító iṣẹ̀ iránṣẹ̀ nàà hàn gbangba; wón ní orúkọ pé wón wà láàyè, sùgbòn wón ń kú kánkán. Ní ọdún 1831 ni Miller ẹ̀ ասոյե րե ակոկո Լորի ատոն ասոտելե.” Steven Haskell, *The Seer of Patmos*, 77.

Olọrun dáàbò bo àwọn ọ̀rọ̀ ipilẹ̀sẹ̀ mímọ̀ tí ó tọ̀ tí a lò láti ẹ̀ Bibeli. Lẹ̀yìn nàà, Ó ẹ̀ Bibeli Rẹ̀ ní ọdún 1611. Lẹ̀yìn nàà, Ó gbé oníṣẹ̀-iránṣẹ̀ kan dide tí yòò lo àwọn ọ̀fin tí a rí, tí a fa jáde, tí a sì fi múlẹ̀ nínú Bibeli láti ẹ̀ ihìn-iṣẹ̀ angeli kìn-ín-ní. Ní ọdún 1831, a fi ilànà mú ihìn-iṣẹ̀ Miller dúró gégé bí a ti fi ilànà mú ihìn-iṣẹ̀ nínú itàn Kristi dúró nípasẹ̀ Johanu Oníbatisimu, gégé bí a ti fi ilànà mú ihìn-iṣẹ̀ nàà dúró nínú gbogbo igbésẹ̀ itúnṣe. Ihìn-iṣẹ̀ Miller, iyẹn ihìn-iṣẹ̀ angeli kìn-ín-ní tí ń kéde iṣìṣì idájọ̀, ni a ń tẹ̀sìwájú taara nípasẹ̀ lílo àkókò àsoṭelẹ̀ ogórùn-ún méjìdínlógún ọdún. Ó jẹ̀ ihìn-iṣẹ̀ ikilò ní ìbèrẹ̀ ijọba kẹfà nínú àsoṭelẹ̀ Bibeli—Orílẹ̀-Èdè Amẹ̀ríkà.

Ní ọdún 1996, iṣẹ̀-iránṣẹ̀ Future for America bèrẹ̀, a sì tẹ̀ ihìn-iṣẹ̀ angeli kẹta nàà tí a ti sí idímọ̀ rẹ̀ sílẹ̀ ní 1989 jáde nínú iwè iròyìn kan tí àkólẹ̀ rẹ̀ jẹ̀, *The Time of the End*; ihìn-iṣẹ̀ tí ń dá imúláradá ogbé ikú ipápọ̀ aṣáájú-ijọba pòòpù hàn, àti ọ̀fin Ojọ̀ Àikú tí yòò dé láipẹ̀. A ti fi ihìn-iṣẹ̀ nàà sí ilànà ní ọ̀pin Adventism gégé bí a ti fi ihìn-iṣẹ̀ nàà sí ilànà ní ìbèrẹ̀. Ní ìbèrẹ̀, a so ihìn-iṣẹ̀ nàà mọ̀ àkókò,

ó sì ʂójú fún ìtèsíwájú síi nínú àwọn òtító tí ó wà nínú Ọ̀rọ̀ Ọ̀lórún. Ní ọ̀dún 1996, ọ̀dún méjìdínlógún lé lónà igba [220] lẹ̀yìn ibi Orílẹ̀-Èdè Amẹ́ríkà ní 1776, a fi ìhìn-ìṣẹ́ náà sí ilà̀nà ní ọ̀pín Adventism, ó sì ʂójú fún ìtèsíwájú síi nínú àwọn ìhìn-ìṣẹ́ àwọn àngẹ̀lì mẹ̀ta.

Nígbà tí a bá ń sọ̀rọ̀ nípa ìtàn tó jọ̀ra ti ìwo Republican àti ìwo Protestant nínú ìtàn ìjọ̀ba kẹ̀fà nínú àṣọ̀tẹ̀lẹ̀ Bíbẹ̀lì, ó gbọ̀dọ̀ yé wa ẹnì tí ìwo Protestant jẹ́ àti ẹnì tí kì í ʂe.

Máa kẹ̀kọ̀ọ̀ gidigidi láti fi ara rẹ̀ hàn gẹ̀gẹ́ bí ẹnì tí a ti fọ̀wọ̀sí lọ̀dọ̀ Ọ̀lórún, ọ̀ṣìṣẹ́ kan tí kò ní í ní ìtíjù, tí ń pín ọ̀rọ̀ òtító ní tòótó. Sùgbọ̀n yẹ̀ra fún àìmọ̀bọ̀wọ̀ àti ọ̀rọ̀ asán: nítorí wọn yòò máa dàgbà sí àiwà-bí-Ọ̀lórún púpọ̀ sí i. 2 Timotiú 2:15, 16.